

Upravništvo: Ljubljana, Knafljeva 5
— Telefon št. 3122, 3123, 3124,
3125, 3126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Selen-
burgova ul. — Tel. 3492 in 2492.
Podružnica Maribor: Grajski trg 7.
— Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocanova ulica 2.
— Telefon št. 190.
Računi pri post. ček. zavodih: Ljub-
ljana št. 11.842, Praga čisto
78.180, Wien št. 105.241.

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka.
Naročnina znaša mesečno Din 25.—,
za inozemstvo Din 40.—

Uredništvo:
Ljubljana, Knafljeva ulica 5, telefon
3122, 3123, 3124, 3125, 3126. Maribor,
Grajski trg št. 7, telefon št. 2455.
Celje, Strossmayerjeva ulica št. 1,
telefon št. 65.

Rokopisi se ne vračajo

Dosedanje razvojne stopnje

Razplet sudetske krize je zlasti v zadnjem času tako nagel, da se pri dnevnem zasledovanju novih dogodkov vedno bolj izgublja obrisi komaj preteklega dogajanja. Tako prehaja kriza iz faze v fazo in čisto se v novem položaju ni mogoče znajti brez osveženja spomina na vse prejšnje faze spora.

Hitlerjev govor v rajstagu dne 20. februarja tega leta, ki je bil v zvezi z Avstrijo pričakovan v podobni napetosti kakor kancelarjeve izjave na kongresu v Nürnbergu v zvezi s sudetsko krizo, je bil neposredno vezan predvsem na Schuschniggove razgovore v Berchtesgaden v prvi polovici februarja. Hitler pa je tedaj mimogrede poudaril tudi pravico »10 milijonov Nemcev v vseh sosednjih državah do svobodnega izpovedovanja narodnosocialističnega svetovnega nazora«. Z obema navedenima številkama je jasno označil, da pri tem misli na Nemce v Avstriji in v CSR, dočim je Švico izzvel. Sklasičnim izrazom bi lahko rekli, da je tedaj padla »prva kocka«. Besedam so kmalu nato sledila dejanja in avstrijske priključitve k tretjemu rajhu dne 13. marca je že pomenila uresničenje dveh tretjin Hitlerjeve februarске napovedi.

Naslednja faza je bil kongres sudetskonemške stranke v Karlovih Varih v drugi polovici aprila tega leta. Še pred njim se je Anglija prvič vmešala v vznemirljivi razvoj srednjeevropske krize v obliki znane izjave angleškega premiera z dne 24. marca. Chamberlain je tedaj prvič nakazal, da bi Anglija ne mogla ostati neinteresirana pri nadaljnjem razvoju dogodkov v srednji Evropi, v kako podrobnejšo označbo pa se ni spustil.

Kongres sudetskonemške stranke v Karlovih Varih pomeni začetek nove faze v razvoju sudetskega vprašanja. Henlein je 24. aprila formuliral v osmih točkah zahteve sudetskih Nemcev, ki jih je od vsega začetka označil kot minimum. Med temi točkami je bila postavljena tudi zahteva po teritorialni avtonomiji in priznanju narodnosocialističnega svetovnega nazora. Anglija in Francija sta nekaj dni nato, dne 29. in 30. aprila, v razgovorih svojih državnikov v Londonu skupno manifestirali svoj interes na razvoju dogodkov v srednji Evropi in napovedali, da se hoteta zavzeti »za pravično rešitev vseh spornih vprašanj v tem predelu Evrope v mejah, ki jih narekujejo suverenost in neodvisnost držav«. Obenem sta diplomatska zastopnika obeh velesil intervenirala pri praški vladi z nasvetom, naj začne pogajanja s sudetskimi Nemci za ureditev narodnostnega problema v državi, »v mejah suverenosti, samostojnosti, neodvisnosti in teritorialne nedotakljivosti češkoslovaške republike«. Nekaj dni poprej je skušal Henlein s svojim obiskom v Londonu pomirjevalno vplivati na angleške uradne kroge, katerim je dal zagotovilo, da ne postavlja svojih zahtev v nasprotju z načelom o nedotakljivosti češkoslovaške države.

Tu se začne naglašati razplet sudetske krize, ki se razvija odsele v različnih fazah na dveh področjih istočasno: v sami Češkoslovaški s pogajanjem med vlado in zastopniki sudetskih Nemcev, na diplomatskem področju pa z naraščajočim poseganjem zunanjih činiteľev v razvoj. Na notranjem področju si sledijo štiri zanimive faze, odgovarjajoče štirim načrtom praške vlade za ureditev vseh narodnostnih vprašanj v republiki. Najprej je češkoslovaška vlada objavila tako zvani »narodnostni statut«, kateremu je že nekaj dni nato sledil načrt zakona o teritorialni razdelitvi Češkoslovaške na sedem okrožij z avtonomno ureditvijo na osnovi starih deželnih zborov. Med tema dvema načrtoma se je v razvoj dogodkov vmešal — angleški posredovalec lord Runciman, katerega naloga ni bila nikdar povsem jasno opredeljena. Dejstvo je, da je spričo načelnega odklanjanja vladnih načrtov s strani Henleinove stranke priporočal dr. Hodžić vedno nove koncesije, da bi se našla »osnova za nadaljnja pogajanja«.

Po odklonitvi prvih dveh načrtov je praška vlada v tretji etapi izdelala nov, tako zvani »tretji Hodžićev načrt«, ki je predvideval razdelitev države na okoli 23 kantonov ali žup z notranjo ureditvijo po švicarskem zgledu. Tudi ta predlog je zaradi odklonilnosti stališča henleinovcev propadel. Sledila je četrta etapa, ko se razvoj dogodkov že približa pripravam za letošnji kongres narodnosocialistične stranke v Nürnbergu. Na Runcimanov nasvet je Henlein dne 2. septembra tega leta odšel na prvi razgovor s Hitlerjem v Berchtesgaden. Tedaj ni bilo nobenega dvoma več, da je tako zvana sudetska kriza, ki naj bi bila po prvotnem zatirjanju z vseh strani izključno notranja zadeva Češkoslovaške, že prešla te ozke meje in po-

CHAMBERLAIN IN HITLER SE BOSTA DRUGIČ SESTALA V TOREK PRI KÖLNÜ

Angleški ministrski predsednik se je sinoči vrnil v London — Danes ali jutri prideta tja tudi Daladier in Bonnet — Zelo rezervirane izjave

Berlin, 16. septembra. br. Predsednik angleške vlade Chamberlain je zapustil Berchtesgaden ob 9.35. Na kolodvoru je bila postrojena častna četa SS oddelkov. Chamberlain je četo pozdravil in se zahvaljeval za pozdrave množice, ki je bila zbrana pred kolodvorom.

Po prihodu vlaka v Monakovo se je predsednik Chamberlain nekaj časa sprehajal po monakovskih ulicah, nato pa se je odpeljal z avtomobilom na monakovski letališče, ki je bilo okrašeno z dvema angleškima zastavama. Na letališču je bilo zbranih več sto ljudi, ki so ga živahno pozdravljali. Prišla sta tudi zunanji minister Ribbentrop in bavarski pokrajinski namestnik general Epp.

Po skupnem kosilu je spregovoril predsednik Chamberlain nekaj besed v angleščini v monakovskem radiu in dejal, da je srečen radi sprejema, ki ga je doživel tako od strani nemške vlade kakor nemškega naroda. Vrača se v London po dolgih razgovorih s kancelarjem Hitlerjem z upanjem, da se bo skoraj vrnil, ko se porazgovori s svojimi kolegi v angleški vladi.

Ko je stopil v letalo, mu je množica želela srečno pot. Pred vstopom v letalo je dvoumno dejal nekemu nemškemu uradniku: »Zdi se mi, da se bo sonce zopet pokazalo.« Letalo je odletelo ob 12.48 in se spotoma ustavilo v Kölnu. Na londonsko letališče je priletel ob 17.49.

Izjave ob prihodu v London

London, 16. septembra. AA. (Reuter) Chamberlain je prispel na letališče Heston ob 17.29, lord Runciman pa na letališče Croydon ob 17.28. Lord Runciman je dejal: »Položaj je zelo delikaten. Zavisi od božje milosti.«

Chamberlainova izjava pa je bila tale:

»Prihajam prej, kakor pa sem mislil, s poti, ki bi bila zame zelo ugodna, če ne bi bil tako zaposlen. Včeraj popoldne sem imel dolg razgovor s Hitlerjem. Ta razgovor je bil odkrit in prijateljski ter sem prepričan, da zdaj popolnoma dobro baveva misli drug drugega. Razume se, da ne smete pričakovati, da bom govoril o tem, kakšni bi mogli biti rezultati tega srečanja. To, kar mi zdaj preostaja, je, da o teh rezultatih razpravljam s tovariši. Svetujem vam, da pregledate ne sprejmete nikakega nepotrjenega poročila o tem, o čemer sva se razgovarjala s Hitlerjem. Pozneje, morda čez nekaj dni, bom imel drugi razgovor s Hitlerjem. Tedaj pa, kakor mi je dejal, se nadaja, da se bova srečala na pol poti. (Živahno odobravanje in veselo razpoloženje.) On želi, da tako staremu človeku prihrani še enkrat tako dolgo pot.«

Ta kratki govor ministrskega predsednika Chamberlaina so navzočni sprejeli z navdušenimi ovacijami.

Nemški odpravnik poslov, ki je pozdravil Chamberlaina o priliki njegovega prihoda nazaj v London, je dejal: »Nadejam se, da imate občutek, da ste uspešni. V vsakem primeru ste dobili simpatije mojih rojakov.«

Chamberlain in Halifax, ki ga je počakal sta se nato vsedla v avtomobil ter se odpeljala v Downingstreet.

Osebnost pisma kralja Jurija VI., poslano po posebnem kurirju, je bilo izročeno Chamberlainu, čim je prispel na letališče. Ko je to pismo vzel v roke, je bil Chamberlain očitno zadovoljen. Nato se je zahvalil nemškemu odpravniku poslov, da je prišel k njegovemu sprejemu.

Po zadnjih vesteh agencije Reuter

stala mednarodni problem prve vrste.

Dne 27. avgusta je sir John Simon v Lanarku znova poudaril misel, ki jo je Chamberlain v bolj splošni obliki iznesel v marcu, da bi namreč v primeru splošnega konflikta v srednji Evropi Anglija verjetno ne ostala ob strani, dočim je Runcimanovi misiji skušal dati večjo avtoriteto z njenim kritjem s te strani angleške vlade. Češkoslovaška vlada pa je posegla v ta nevarni razplet položaja z novim, četrtnim načrtom, ki je po obsegu koncesij prekosil vse dosedanje. Z izjemo zahteve o zunanje-politični vezanosti na Nemčijo ter o priznanju narodnosocialističnega svetovnega nazora je dejansko priznala vse karlovarške zahteve. Zaradi razmeroma neznatnega incidenta v Moravski Ostravi je Henleinova stranka prekinila pogajanja, ne da bi sicer zavrnila novi predlog kot »možno osnovo za nadaljevanje pogajanj«.

Baldwin ni spremljal Chamberlaina na poti od Kölna do Londona, kakor so se glasila nekatera poročila.

Ovacije Chamberlainu

London, 16. sept. h. Chamberlain je nocoj prispel z letalom na londonsko letališče Heston. Na letališču se je zbrala ogromna množica, ki je prirejala Chamberlainu navdušene ovacije. Tudi pred Downing Streetom (predsedstvom vlade) se je zbrala tako ogromna množica, da je morala policija že ob 16. uri ustaviti ves promet in zapreti dohode, ker je bila gneča že toliko, da so komaj držali prosto pot za Chamberlainov avtomobil.

Posvetovanja ministrov

Takoj po prihodu Chamberlaina v Downing Street se je sestel tam ožji kabinetni svet, ki so mu prisostvovali poleg Chamberlaina finančni minister Simon, zunanji minister lord Halifax, notranji minister Samuel Hoare, diplomatski svetovalec vlade Vansittart in državni podtajnik zunanjega ministristva Cadogan. Na tej seji je podal Chamberlain poročilo o svojih razgovorih s Hitlerjem. Zunanji minister lord Halifax je že popoldne konferiral o tem z nekaterimi člani vlade. Sprejel je tudi voditelje opozicije. V London je prispel iz Ženeve tudi čuvár državnega pečata Delaware, da prisostvuje seji vlade.

Poročilo vladi

London, 16. sept. h. Zastopnik ministrskega predsednika finančni minister sir John Simon je za nocoj sklical sejo vlade, na kateri bo ministrski predsednik Chamberlain po svojem povratku iz Nemčije podal poročilo o razgovorih s Hitlerjem. Chamberlain je dalje sporočil, da želi takoj po svojem prihodu sprejeti tudi oba voditelja opozicije majorja Attleeya za delavsko stranko in Sinclaira za neodvisno liberalno stranko, da ju obvesti o položaju. Izvršene so tudi vse priprave za izredno sklicanje spodnje zbornice, kateri želi Chamberlain podati izjavo o mednarodnem položaju in o stališču angleške vlade.

Spodnja zbornica se bo najbrže sestala v sredo ali četrtek. Že jutri ali najkasneje v nedeljo bosta prispela v London francoski ministrski predsednik Daladier in zunanji minister Bonnet, da se v imenu francoske vlade dogovorita z angleško vlado, glede nadaljnje skupne politike v zadevi češkoslovaškega problema.

Prihodnji sestanek bo pri Kölnu

Pariz, 16. sept. Kakor zatrjujejo v pariških političnih krogih, se bo vršil prihodnji sestanek med Hitlerjem in Chamberlainom že v torek in sicer na gradu Godesberg pri Kölnu, kamor je že odpotovala Hitlerjeva telesna straža. Najetih je že tudi 70 sob za tuje novinarje, ki bodo dopotovali na ta sestanek iz inozemstva.

Stiki z italijansko vlado

Pozornost je vzbudil prihod angleškega poslanika v Rimu lorda Perth, ki je prišel poročat vladi o stališču italijanske vlade v češkoslovaškem vprašanju. Perth je imel dolg razgovor z zunanjim ministrom lordom Halifaxom, ki je takoj nato sprejel tudi italijanskega poslanika grofa Grandia. Kakor se zatrjuje, bo Grandi še nocoj obiskal tudi ministrskega predsednika Chamberlaina, kateremu bo sporočil odgovor Mussolinija na pismo, ki mu ga je poslal Chamberlain

Toda med tem se je približala ključna faza kongresa v Nürnbergu, ko so se pričakovale važne Hitlerjeve izjave o sudetskem vprašanju. Hitlerjev govor v ponedeljek, 12. t. m. je krizo zaostрил z zahtevo po priznanju pravice sudetskih Nemcev do samoodločbe. Na češkoslovaškem je nastal na mah povsem nov položaj, ki se je na zunaj pokazal v definitivni prekinitvi pogajanj in v seriji incidentov v nemških kraljih. Henlein je proglasil karlovarške zahteve za neveljavne in izdal novo geslo »Domov v rajh!« Ta notranja dotiranost krize do vrhunca je vzporedno tudi na diplomatskem področju našla svojo zaostroitev z geslom: Plebiscit ali vojna! V to fazo je posegel v sredo angleški premier Chamberlain osebno s svojim obiskom pri Hitlerju. Tu se sedaj začne odmotavati ona mednarodna stran sudetske krize, ki je bila ozadje sudetskega problema od vsega začetka.

snoči iz Berchtesgadenu o svojem razgovoru s Hitlerjem.

Hitler pripravlja gradivo za drugi razgovor

Monakovo, 16. septembra. br. Po razgovorih s predsednikom Chamberlainom je kancelar Hitler ostal v Berchtesgaden, kamor se je povrnil tudi nemški zunanji minister von Ribbentrop, ki bo ostal pri njem preko nedelje. V poučenih krogih mislijo, da bosta še enkrat proučila celotni mednarodni položaj ter pripravila material za nadaljevanje razgovorov s Chamberlainom.

Pariško mnenje

Pariz, 16. septembra. AA. (Havas). V trenutku, ko je Chamberlain zapuščal Berchtesgaden, je bil položaj še zmerom negotov. Na nemški strani kažejo slej ko prej optimizem. Angleži so zapeti, a polni zaupanja. Bistveno dejstvo je, da pride do ponovnega osebnega sestanka med nemškim in angleškim državnikom. V molku britanske delegacije vidijo željo, da se rezultati razgovora ne objavijo prej, dokler se z njimi ne seznanita londonska in pariška vlada.

Runciman in Gwatkin sta odletela v London

Pozval ju je Chamberlain, da poročata vladi — Ostali člani misije so ostali v Pragi

Praga, 16. septembra. AA. (Havas). Misija lorda Runcimana je davi objavila:

»Na Chamberlainovo željo se bosta lord Runciman in Gwatkin za nekaj dni vrnila v London, kjer bosta poročala predsedniku vlade in ostalim ministrom.

Lord Runciman je vsem vodilnim osebnostim poslal pismo, v katerem jih poziva, da naj preprečijo vse, kar bi poslabšalo položaj, dokler ne bodo znani zaključki razgovorov med Chamberlainom in Hitlerjem.

Runciman in Ashton Gwatkin sta se odpeljala iz Prage v London danes popoldne. Ostali člani misije lorda Runcimana in gospa Runcimanova so ostali v Pragi.

Pariz, 16. septembra. AA. (Havas) Danes ob 12.20 sta lord Runciman in Ashton Gwatkin zapustila Prago in se z letalom odpeljala v London. Na letališču je lord Runciman dal Havasovemu poročevalcu tole izjavo:

Mussolini v stalnem stiku s Hitlerjem

Telefonski razgovori s Chamberlainom — Italija v celoti podpira Nemčijo — Skeptično presojanje položaja

Pariz, 16. sept. b. »Temps« poroča iz Rima, da je Mussolini, ki se trenutno mudi v Rocca delle Caminate, v stalnem stiku z nemškim kancelarjem v Berchtesgaden. O italijanskem stališču v češkoslovaškem vprašanju dodaja rimski poročevalec lista, da odgovarja spoznanju izredne nevarnosti, v kateri se je treba odločiti za energično operacijo, da se ob triletni na danajst prepreči katastrofa. V ostalem pa so v italijanskih krogih slej ko prej zelo mirni, iz česar bi se dalo sklepati, da v Rimu ne računajo s konkretnimi nevarnostmi.

Rim, 16. sept. b. Italijanski listi poročajo, da je imel angleški premier Chamberlain pred svojim odhodom iz Londona daljši telefonski razgovor z Mussolinijem, kar tolmačijo tu kot dokaz, da razgovori v Berchtesgaden niso bili omejeni samo na odnose med Anglijo in Nemčijo, temveč da sta se oba državnika v svojih razgovorih dotaknila tudi odnosajev z Italijo.

Italijanski listi dalje pišejo, da je bil potek razgovorov v Berchtesgadenu zadovoljiv. V splošnem prevladujejo ugodni vtisi in zdi se, da je splošna nervoznost močno popustila. O novem Chamberlainovem razgovoru s Hitlerjem domnevajo v tukajšnjih krogih, da se bo vršil najbrž v Berlinu.

Rim, 16. sept. AA. (Stefani). Optimizem, ki navdaja večidel londonskega in pariškega časopisja, se more po sestanku Chamberlaina in Hitlerja sprejeti samo z največje rezervno, trdi »Giornale d'Italia«, ker činitelji, od katerih zavisi rešitev sudetsko-nemškega vprašanja, niso vsi ena-

Praška sodba

Praga, 16. septembra. AA. (Reuter) Iz okoliščin, da se Chamberlain vrača v London in da je tja poklican tudi Runciman, sklepajo v češkoslovaških krogih, da včeraj državnik v Berchtesgaden niso hodili okoli vrele kaše in da so bili Hitlerjevi predlogi takšni, da jih je treba točno proučiti. Razen tega mislijo praški krogi, da pomeni okoliščina, da bo Runciman posredoval pri češkoslovaški vladi, da se bo stvar urejala po diplomatski poti.

★

Pismo kralja Jurija

London, 16. sept. h. Kralj Jurij je poslal nocoj ministrskemu predsedniku Chamberlainu posebno pismo, v katerem se mu zahvaljuje za velike uspehe, ki jih je napravil Angliji in svetovnemu miru s tem, da se je sestel in porazgovoril s Hitlerjem.

Tudi Roosevelt je bil obveščen

Washington, 16. sept. AA. (Stefani). V nekaterih krogih menijo, da je Chamberlain obvestil Roosevelta o svoji nameri, preden se je odpeljal v Berchtesgaden. Kljub popolni rezerviranosti odgovornih krogov se lahko reče, da vlada v Belj hiši vtis, da ne bo vojne.

»Na Chamberlainov poziv odhajam v London. Po sestanku v Berchtesgaden je Chamberlain prispel, da ga brez odloga obiščem. Za zdaj mi je nemogoče, temu kaj več dodati.«

Na poročevalčev vprašanje, ali se bo vrnil v Prago, je lord Runciman odgovoril:

»Trdno upam, da se bom vrnil, a kdaj, vam še ne morem povedati. Vse bo odvisno od poteka mednarodnih pogajanj.«

»Kakšni so vaši vtisi po praškem obisku?« je vprašal Havasov poročevalec.

»Včasih so bili dobri, včasih pa slabi.«

Kakšna je končna bilanca?

»Dobri vtisi pretehtajo slabše, je odgovoril lord Runciman.

Ashton Gwatkin je pa rekel Havasovemu poročevalcu:

»Še snoči nisem vedel, da se danes odpeljem. Nedvomno se bom vrnil v Prago, vendar prav nič ne vem, kdaj bo to.«

kega mšljenja. Izgubila se dragocen čas, medtem ko je potrebna nujna rešitev. »Giornale d'Italia« piše, da je treba sudetsko-nemško vprašanje reševati na podlagi Mussolinijevega načrta, ter pripominja, da še ni znano, kaj mislijo v Londonu in v Parizu. Na koncu poročila omenjeni list postavlja vprašanje, ali bosta Velika Britanija in Francija hoteli v današnjih razmerah zoperstavljati se Češkoslovaški, da bi preprečili evropski spopad. Dodaja še, da je treba odgovoriti brez odlašanja na to vprašanje. List »Tribuna« smatra, da bi bilo v interesu Evrope treba ustanoviti takšno češkoslovaško državo, ki bi bila samo češkoslovaška in ki bi mogla živeti v miru z ostalimi državami.

Seja ameriške vlade

Washington, 16. sept. AA. (Havas). Roosevelt je imel pomembne razgovore s Hulo in finančnim ministrom Morgenthauom. Predstavniki Bele hiše je izjavil, da so na konferenci govorili o ukrepih, ki bi jih podvezle ameriške Združene države v primeru spopada v Evropi. Posebno so razpravljali o ukrepih finančne in gospodarske narave, medtem ko se vprašanja vojaških ali pomorskih ukrepov niso dotaknili. Roosevelt je zavrnil vse obveznosti, zaradi katerih bi moral zapustiti Washington, ter je preložil svoje potovanje v Pukipsi, kjer 18. moral jutri imeti velik govor.

Nocoj predseduje Roosevelt seji vlade.

Pogajanja s Slovaki

Proglas poslanca Hlinkove stranke — Usodi Čehov in Slovakov sta nerazdružljivi

Praga, 16. sept. h. Organ delavskih organizacij slovaške ljudske stranke »Slovenski robotnik« objavila poziv poslanca slovaške ljudske stranke Čajovskega, ki pravi med drugim:

»Českoslovaški republiko hočemo v bomo vedno in v vsakem položaju ohranili svojo neomajno zvestobo, ker se zavedamo, da je to naša država. Če jo bo treba braniti, jo bomo branili iz ljubezni do nas samih, iz ljubezni do slovaškega naroda. V tem pogledu smo Slovaki in Čehi na skupni fronti. Če pride država v nevarnost, bodo v nevarnosti tudi Slovaki. To je

neizpodbitna resnica, ki jo moramo imeti vedno pred očmi.

Razgovori med vlado in zastopniki slovaške ljudske stranke so se tudi danes nadaljevali. Slovaška ljudska stranka ponovno izjavlja, da odklanja vsako zvezo s sudetskonemsko stranko. Kakor poročajo nekateri listi, se že vodijo pogajanja za vstop slovaške ljudske stranke v vlado, da bi se na ta način še bolj podčrtala popolna solidarnost vseh Čehoslovakov. Poslanca Sidorja, ki se je nekaj časa zavzemal za tesnejše sodelovanje s Henleinom, so v stranki popolnoma izolirali in izločili vsak njegov vpliv.

Sudetski Nemci

zapuščajo Henleina

Porazen vpliv Henleinovega bega — Razpust sudetsko-nemške stranke — Dosedanji Henleinovi sotrudniki izražajo lojalnost državi — Povsod mir

Praga, 16. sept. h. Današnji dan je najbolj prepričevalno dokazal, da so bili zadnji dogodki, zlasti pa krvavi izgredi zadnjih dni organizirani od peščice ljudi, ki je skušala prepričati zunanji svet, da zahtevajo sudetski Nemci priključitev k Nemčiji in razkosanje českoslovaške republike. Odkar so oblasti začele nastopati odločno, in ko se je po dogodkih v Čehu izkazalo, kdo je iniciator teh dogodkov, je zavladoval v vsej republiku absoluten mir in red. Včeraj popoldne so Henlein in njegovi ožji sotrudniki pobegnili v Nemčijo, njihovega zgladi pa so takoj nato sledili tudi lokalni hujšaki. Po trditvah nemških lokalnih krogov, ki pa se potrjujejo tudi v Pragi, je do sedaj pobegnilo skupno iz sudetsko-nemških pokrajin okrog 15.000 pripadnikov Henleinovih napadalnih oddelkov, ki so v sudetskih pokrajinah silili prebivalstvo, da je moralo sodelovati pri njihovih izgredih. Sedaj se je prebivalstvo sudetsko-nemških pokrajin oddahnilo, ko ga nihče več ne silil k uporabi proti oblasti. Prebivalstvo se povsod rade volje pokorava odredbam oblasti, ki so v vsej republiku absoluten gospodar položaja.

Razpust sudetsko-nemške stranke

Pregled dokumentov, ki so jih našli v arhivih glavnega vodstva sudetsko-nemške stranke v Čehu, je pokazal, da je vodstvo SDP imelo na razpolago ogromna sredstva. Nastavljalo je posebne agitatorje, da so izzivali izgrede. Sprito tega je vlada danes odredila razpust sudetsko-nemške stranke in vseh njenih organizacij, zlasti pa polvojaskih formacij, tako zvanih »rediteljev« (Ordner), ki so bili svojočasno odobreni s posebnim odlokom vlade. Razpust je bil odrejen na osnovi zakona o zaščiti republike. S tem so izgubili svoje mandate tudi vsi poslanci in senatorji sudetsko-nemške stranke. Premoteno je stranke je zaplenjeno v korist države. Zoper voditelje s Henleinom na čelu je vložena kazenska ovadba zaradi veleizdaje in zaradi dejanj, s katerimi so stremeli po nasilni spremembi državne ureditve.

Razorožitev prebivalstva v mešanih pokrajinah

Razen tega je vlada danes odredila razorožitev vsega prebivalstva v nemških in mešanih pokrajinah ne glede na to, ali velja za te pokrajine obredno stanje ali ne. V roku 24 ur morajo vsi lastniki izročiti brez izjeme vse orožje in druga sredstva, ki se lahko uporabljajo za napade, kakor granate, bombe, plini in silico, v to določenim oblastem. Pri komur bi se po tem roku našlo kako orožje, pride pred preki sod.

Preokret henleinovskega lista

Beg Henleina in njegovih sotrudnikov je izzval med sudetsko-nemškimi prebivalstvom, ki je v veliki meri v dobri veri podpiralo njegovo politiko, nepopisno razočaranje. Izmed vseh listov, ki so brez-pogojno podpirali Henleina, izhajata sedaj samo še praška »Bohemia«, ki je do sedaj stoddostno podpirala Henleinovo politiko, danes pa objavlja uvodnik, v katerem v ostrih besedah zavrača Henleinov proglas in celokupno politiko sudetske stranke ter piše med drugim: S tem proglasom Henlein ni potegnil stroge ločitve samo med seboj in českoslovaško republiko, nego tudi med seboj in onim delom sudetskih Nemcev, ki so ga do sedaj podpirali in ki so mu s svojimi glasovi izročili vodstvo sudetsko-nemške politike, toda ne za to, da bi razbil českoslovaško republiko, marveč na podlagi prvotnega programa, ki je nalagal vodstvu stranke skrb za gospodarski, kulturni in socialni napredek sudetsko-nemškega prebivalstva. Zato tudi sudetsko-nemško prebivalstvo najodločneje odklanja vsako zvezo s Henleinovim proglasom in, prepričana njemu samemu odgovornost za vse posledice.

Zakaj je potoval sam Chamberlain

Zanimive informacije londonskega poročevalca beograjske »Politike« — Misel je dal Daladier

Beograd, 16. sept. r. Med vestmi svojega londonskega poročevalca prinaša današnja »Politika« tudi zanimive informacije, kako je prišlo do nemškega obiska ministrskega predsednika Chamberlaina. Ideja je izšla od francoskega ministrskega predsednika Daladiera ob priliki njegovega telefonskega razgovora s Chamberlainom. Vendar Daladier ni mislil na Chamberlaina, temveč na neko drugo osebo, baje na lorda Baldwin. Misel, da se oseba sestane s kancelarjem Hitlerjem, je prišla od Chamberlaina samega. Zdi se, da je na njegovo odločitev vplivalo poročilo, ki ga je dobil od svojega prijatelja lorda Brocketta. Lord Brockett je bil na nürnberškem kongresu in je tam večkrat govoril s Hitlerjem. V pogovorih je Hitler poudaril svoje osebne simpatije za Cham-

berlaina. Na drugi strani je znano, da Chamberlain kljub velikim razlikam v političnih nazorih, zlasti glede političnih metod, osebno zelo uvaža tvorca tretjega rajha. Zato se mu zdelo, da je v sedanjih situaciji on sam najprimernejša oseba za razgovor s kancelarjem Hitlerjem.

O tej svoji odločitvi se je Chamberlain posvetoval samo z najbližjimi sotrudniki v vladi. Ostali ministri so zvedeli za njo šele popoldne na seji vlade. Sporočilo je prišlo tako nepričakovano, da je par minut vladal grobni molk. Končno pa je bila Chamberlainova pot soglasno odobrena. Vlada tudi ni mogla drugega storiti, ker je bila postavljena pred izvršeno dejstvo, saj so bili telegrami že izmenjeni in sestanek že dogovorjen.

Jutri pride Mussolini v Trst

Trst, 16. sept. i. Priprave za Mussolinijev obisk, ki so zavzele naravnost ogromen obseg, so sedaj že dovršene. Mussolini priprave v Trstu v nedeljo. Še prej se bodo v Trstu zbrali nekateri člani vlade ter vrhovni zastopniki fašistične stranke, milice, vojske in mornarice. Za jutri je napovedan prihod zunanjega ministra Ciana, ministra za ljudsko kulturo Alfieri, ministra za javna dela Giglia in prosvetnega ministra Bottaia. Tudi v mednarodnih krogih je prav zaradi napetosti v Ev-

ropi zavladovalo za ta Mussolinijev obisk v Trstu veliko zanimanje. V Trstu se zbirajo cele skupine tujih novinarjev.

Na zborovanju bo imel Mussolini govor, v katerem se bo po zahtevanju tukajšnjih krogov dotaknil sedanjega položaja v Evropi in se jasneje obeh stališč Italije, kakor je že bilo v zadnjem komuniqueu italijanske vlade, v biltenu »Informazione Diplomatica« in v zadnjem Mussolinijevem pismu lordu Runcimanu.

Razpoloženje v Berlinu

Včerajšnje »Vreme« objavlja daljše situacijsko poročilo iz Berlina v zvezi s Chamberlainovim obiskom pri Hitlerju. Med drugim citamo v tem poročilu:

»Ta dogodek (Chamberlainov obisk) je globoko odjeknil v prestolnici tretjega rajha in je v veliki meri prinesel pomirjenje. Berlin, ki ga radio in časopisje vsak dan opominjata, naj si nabavi za pet mark »ljudsko plinsko masko«, je postal že vznemirljen. S komurkoli začnem govoriti, je njegovo prvo vprašanje, čim izve, da sem inozemec, kaj mislim o političnem položaju, o vojni in miru. Navadno zadostuje že ena sama optimistična beseda za pomirjenje, ker Berlinčani niso verovali in ne verujejo v možnost oboroženega spopada. Povsod prevladuje optimizem. Snoči, po

objavi Chamberlainovega obiska, je bil še posebno velik. Vest so kasno zvečer razširile posebne izdaje berlinskih listov. Če so poprej Berlinčani po malem že preklinjali aviacijo, snoči so vsekakor blagoslovili ono letalo, ki bo pripeljalo Chamberlaina na njegovem prvem letu. Na bulvarih si mogel povsod čuti ime angleškega premiera, ki ga Berlinčani izgovarjajo Chamberlan.

Ta gesta dobre volje Anglije, da stori vse možno za ohranitev miru, je potisnila v ozadje vse druge dogodke v zvezi s spopadi med sudetskimi Nemci in českoslovaškimi oblastmi. Ves tisk, ki je včeraj s takimi borbenostjo pisal o trinajstih žrtvah, piše danes z mnogo manjšo razburjenostjo o tridesetih novih smrtnih žrtvah.

Zadnja poročila:

Pri razgovorih gre za splošno evropsko ureditev

Runcimanovo poročilo Chamberlainu — Seja angleške vlade — Nočna avdienca pri kralju

London, 16. sept. br. Takoj po svojem prihodu v Downingstreet je Chamberlain nazproje sprejel lorda Runcimana in Ashtona Gwatkina, ki sta mu obširno poročala o notranjem položaju na českoslovaškem. Chamberlain je zahteval zlasti podrobne informacije o stališču nemških socialnih demokratov, nemških katolikov in nemških demokratov v ČSR.

Po tem razgovoru se je sestel ožji kabinetni svet, kateremu je Chamberlain podal poročilo o svojem razgovoru s Hitlerjem in o Hitlerjevi koncepciji za rešitev sudetsko-nemškega vprašanja v okviru splošne evropske ureditve, ki naj bi obsegala tudi španski problem in problem surovin.

London, 16. sept. br. Seja vlade je trajala do 21.30. Takoj nato je odšel Chamberlain v Buckinghamsko palačo, kjer ga je ob 21.30 sprejel kralj v avdienci. Chamberlain je poročal kralju o svojem razgovoru s Hitlerjem.

Danes zopet seja vlade

London, 16. septembra. br. O nocojšnjem posvetovanju na Downing Streetu ni bilo izdano nikakoli uradno poročilo. Novinarjem je sir Robert Vansittart izjavil le, da se bo vlada sestala jutri popoldne ob 11. in razpravljala o nadaljnji Chamberlainovi akciji za ohranitev miru v Evropi.

Nocoj je zunanji minister Halifax v Foreign Office sprejel še voditelja parlamentarne opozicije majorja Atleeya in sira Sinclaira ter ju obvestil o mednarodnem

političnem položaju, nastalem po Chamberlainovem sestanku s Hitlerjem.

V pričakovanju Francozov

London, 16. sept. br. Nocojšnji »Daily Mail« poroča, da je Chamberlain obvestil zbrane ministre o tem, da smatra Hitler plebiscit v sudetskih pokrajinah za svojo minimalno zahtevo v pogledu rešitve sudetsko-nemškega problema. Na prihodnjem sestanku, bo Chamberlain sporočil Hitlerju protipredloge angleške vlade. Kakšni bodo ti protipredlogi, zaenkrat še ni mogoče ničesar izvedeti. Predloge bodo formulirali na posebni seji angleške vlade, ki bo sklicana po sestanku Chamberlaina s Daladierom in Bonnetom. Francoska državna bosta najbrž že jutri popoldne prišla v ta namen v London. Zatrjuje se, da bodo ti predlogi sestavljeni z vidika celokupnega mednarodnega položaja ter se bodo nanašali ne samo na českoslovaški problem, marveč na ves kompleks spornih vprašanj.

Sestanek treh?

London, 16. sept. br. »Daily Telegraph« zatrjuje nocoj, da bo na prihodnjem sestanku Chamberlaina s Hitlerjem sodeloval tudi francoski ministrski predsednik Daladier. Službenega potrdila te vesti zaenkrat ni bilo mogoče dobiti ne v Londonu, ne v Parizu. Merodajni krogi smatrajo, da pred prihodnjim sestankom Hitlerja z angleškim in francoskim ministrskim predsednikom ni pričakovati nikake nepreklicne akcije Nemčije proti českoslovaški.

Posvetovanja v Parizu

Za Henleinom ni nikake tiralice

Pariz, 16. sept. br. Ves dan je vladalo danes v ministrstvih, zlasti v zunanjem ministrstvu izredno živahno vrvenje. Zunanji minister Bonnet je popoldne sprejel angleškega poslanca sira Erica Phippsa, s katerim je razpravljal o splošnem evropskem položaju. Ob 16. se je podal k bolgarskemu kralju Borisu, ki se je na povratku iz Londona ustavil v Parizu. Nato je sprejel českoslovaškega poslanca Osuskega in poljskega poslanca Lukaszewicza. Českoslovaški poslanik Osuski je pri tej priliki demantiral z nemškega vira razširjene

vesti, da je bila za Henleinom izdana tiralica. Res je, da je državno tožilstvo vložilo zoper Henleina ovadbo po členih 1. in 3. zakona o zaščiti republike, ni pa bila izdana tiralica, ker je itak znano, kje se nahaja.

Beguncev že 23.000

Berlin, 16. sept. br. Po vestih iz Dresdene in Vratislave je število beguncev iz sudetsko-nemškega ozemlja do večera naraslo skoraj na 23.000 ljudi. Namestili so jih po zaslinih taboriščih.

Londonska ugibanja

Vse mogoče kombinacije angleških listov o tem, kaj sta v četrtek govorila Chamberlain in Hitler

London, 16. sept. o. Londonski listi danes že objavljajo celo serijo kombinacij o ureditvi českoslovaškega in hkratu vseh evropskih problemov, ki naj bi jih načel Chamberlain včeraj popoldne ob priliki svojega berhtesgadenskega razgovora s Hitlerjem. Poročila se seveda močno razlikujejo, ker so zgrajena le na ugibanjih. Kaj sta Chamberlain in Hitler govorila, v Londonu še ne ve nihče.

»Daily Telegraph« meni, da sta Chamberlain in Hitler govorila o tem, da se umaketa nemška in českoslovaška vojska z meja; da se sudetsko-nemško področje postavi pod nadzorstvo mednarodne komisije; da se za sudetsko-nemške kraje razpiše plebiscit; da se uredi špansko vprašanje, tako da se Nemčija popolnoma umakne iz Španije; da se poskusi doseči splošni sporazum, s katerim naj bi se odpravile vse težave, s katerimi se mora sedaj Nemčija boriti pri nabavi surovin; (kolonialno vprašanje). List meni, da sta oba državnika govorila tudi o konferenci štirih veselih, Anglije, Francije, Italije in Nemčije, ki naj bi s posebnim sporazumom zagotovila mir in red v Evropi.

»Daily Express« objavlja podobne vesti. Po njegovih informacijah naj bi se demobilizirali českoslovaški in nemški vojska, ki sta sedaj že v popolni vojni pripravljenosti, ter umaknili z meja. Plebiscitni vprašanja naj bi bili: 1. Ali hočete ostati če-

škoslovaški državljani, 2. Ali hočete postati nemški državljani. Za pravilno izvedbo plebiscita naj bi jamčile Anglija, Francija, Nemčija in Italija. Plebiscit naj bi se izvršil pod nadzorstvom mednarodne policije. Obenem naj bi Nemčija pristala na omejitve oboroževanja v zraku in na kopnem. Po informacijah istega lista bi imel berhtesgadenski sestanek v prvi vrsti tale dva rezultata: Hitler je obljubil, da se do nadaljnjega za ureditev českoslovaškega problema ne bo poslužil sile. V tem pogledu je Chamberlain dosegel uspeh. Drugi element tega sestanka je bil Hitlerjev predlog, da bi se na posebni mednarodni konferenci poskusila urediti vsa preostala vprašanja.

Po »Daily Mailu« naj bi se na tej konferenci sestali zastopniki Anglije, Francije, Italije in Nemčije. »Times« to informacijo demantira in meni, da Chamberlain in Hitler obče nista govorila o taki konferenci.

Stališče kanadskih socialistov

Niagara, 16. septembra. AA. (Havas). Na kongresu kanadskih laburistov je bilo sklenjeno, da se zahteva nujno sklicanje parlamenta, ki naj določi, kakšno stališče naj Kanada zavzame v primeru vojne. Na kongresu je bila poudarjena tudi zahteva po sodelovanju z demokratičnimi državami.

Doslej 30 mrtvih

Praga, 16. septembra. AA. (Havas). Snoči je bilo objavljeno, koliko so dosežani spopadi v sudetski deželi zahtevali žrtve. In sicer je bilo 30 oseb ubitih, 79 pa ranjenih. Med ubitimi je 14 orožnikov, med ranjenimi pa je 64 Čehoslovakov, od teh 39 orožnikov. Nemcev je ranjenih samo 15. Včeraj so bile ubite 4 osebe in sicer 2 orožnika, 1 Čeh in 1 sudetski Nemec.

Neresnične vesti

o prihodu Dimitrova

Praga, 15. sept. AA. (Havas). Pooblašeni krogi ponovno odločno zanikajo vesti, ki se širijo v tujini, češ da bi bil prišel Dimitrov v Prago.

Molitve za mir

tudi v Franciji

Pariz, 16. septembra. AA. (Stefani). Pariški nadškof kardinal Verdier je danes dopoldne služil v baziliki Presv. Srca slavnostno molitev za mir na vsem svetu. Svečane službe božje se je udeležila velika množica ljudi. V nedeljo bo takšne molitve za mir priredila tudi pariška protestantska cerkev.

Varnostni ukrepi švice so gotovi

Bern, 16. septembra. AA. (Havas). Zvezni svet je ponovno proučil mednarodni položaj in ugotovil, da je za primer zapletljivega ukrenjeno vse potrebno.

Čestitke Daladieru

Pariz, 16. septembra. AA. (Havas). Mnoge krajevne organizacije radikalno socialistične stranke so zadnje dni izglasovale zaupnico francoski vladi. Organizacija v Ardennih čestita Daladierju k prizadevanju za ohranitev državne neodvisnosti in miru. Organizacija 10. pariškega okrožja pa čestita Daladierju, da je dvignil oborožbo francoskega naroda na tako visoko stopnjo, da lahko »pazi na dogodke s suvereno hladnokrvnostjo, ki ji ni enake, tako da v tem pogledu naša država služi za zgled vsemu svetu«.

Visoko odlikovanje prof. dr. Samca

Stuttgart, 16. sept. d. Kemični znanstveni institut »Kolloidgesellschaft« je podelilo letošnjo Leonardovo nagrado, ki spada med najvišja znanstvena odlikovanja Nemčije, dr. Maksu Samcu, profesorju kemije in predstojniku kemičnega instituta na ljubljanski univerzi. Prof. Samec se je specializiral na koloidno kemijo škroba. Njegovi izsledki na tem polju so fundamentalnega pomena, njegova knjiga o škrobu pa šteje med najvažnejša dela ste stroke v svetovni literaturi.

Predsednik vlade na Bledu

Bled, 16. septembra. AA. Ministrski predsednik dr. Milan Stojadinović je prispel na Bled.

Odhod vojvode Kentskega

Kranj, 17. sept. AA. Vojvoda in vojvodinja Kentska sta zapustila gradič Brdo pri Kranju in se odpeljala v London.

Bolgarski kralj v Parizu

Pariz, 16. septembra. AA. (Havas). Danes popoldne je predsednik vlade Daladier obiskal bolgarskega suverena, ki zdaj inognito biva v Parizu.

Pogreb princa Connaughta

London, 16. sept. AA. Princa Arturja Connaughta so pokopali v vojaškimi častmi v kapeli sv. Jurija v windsorskem gradiču. Pogreba so se udeležili kralj Jurij VI. s člani kraljevskega doma, viceadmiral Alexander Ramsay, zaklopnik vojvode Connaughta, in princ Bertil, zastopnik švedskega prestolonaslednika.

Velika sokolska svečanost v Sarajevu

Sarajevo, 15. septembra. AA. Za veliko zborovanje v Sarajevu, ki bo 17. in 18. septembra, vlada v sokolskih vrstah zelo veliko zanimanje. Ze sedaj se z vso vmeno pripravljajo na to zborovanje, ki utegne biti mnogo večje, kakor pa so prvotno mislili. Tega dne bodo svečano proslavili 20-letnico osvobodjenja in zedinjenja ter izkazali čast tudi vojakom, ki so padli v vojni in katerim se moramo danes zahvaliti, da živimo v veliki in svobodni Jugoslaviji. Prvi dan bodo sokolske tekme, 18. septembra pa velik zbor vseh Sokolov sarajevske župe in delegatov iz vse države, ter vseh kulturnih in humanih društev mesta Sarajeva. Ta dan bo šel po sarajevskih ulicah izpozantni sprevod. Zbor bo ni stadionu SK Slavije. Prometni minister je odobril udeležencem tega zbora četrtinsko vozno. Na omdnični postaji naj vsak kupi tudi legitimacijo K 14. V Sarajevu pa mora dobiti potrdilo, da se je zbora udeležil.

Roparji opleni

mehiškega banko

Mexico, 16. sept. AA. (DNB). Štirje mehiški roparji so včeraj napadli banko v mestu Paral v zvezni državi Chihuahua. Razbili so blagajno in odnesli 350.000 pezet.

Glej tudi 7. stran!

Vremenska napoved

Zemunska vremenska poročila: Oblačno v vsej državi, ponekod dež. Jarno je samo na skrajnem jugu in severozapadu. V severni polovici toplota pada. Najnižja toplota Maribor 9, najvišja Vranje 30 stopinj.

Vremenska napoved za soboto: Obetna ohladiitev v vsej državi, pretežno oblachno s postopno zjasnitvijo s severozapada in severa.

Zagrebska vremenska napoved: Oblačno, le na zapadu polagoma bolj vedro, ozračje se bo še nadalje ohladiilo.

Dunajska vremenska napoved: Po večini hladno, jutranje megle, podnevi jasno.

Naši kraji in ljudje

Spominska svečanost na Dobrem polju Odkrili so spominsko ploščo padlim borcem

Spominska plošča na Dobrem polju, ki jo je napravil francoski kipar invalid Cel le Gaucher

Proslave proboja solunske fronte so se vršile v mnogih krajih. Marsikod je bila s proslavo združena krstna slava udruženja rezervnih oficijerov in bojevnikov. Najlepša pa je bila proslava na Dobrem polju, kjer je bila v navzočnosti francoskih in jugoslovenskih bojevnikov odkrita spominska plošča padlim tovarišem.

Ko so bili številni predstavniki in gostje zbrani ob steni na Dobrem polju in ko je po zraku krožilo letalo, je prišel kraljev odposlanec brigadni general Desan Ilić v spremstvu generalstabsnega majorja Riste Petrovića. Vojaska godba je zaigrala himno. Kraljev odposlanec je pozdravil četo granicarjev, nato je bila plošča blagoslov-

ljena in so se izvršile molitve za padle. Kraljev odposlanec je odkril spominsko ploščo in jo izročil granicarjem v varstvo. V imenu Francije in maršala d'Espereya se je zahvalil francoski rezervni polkovnik Vique. Granicarji so oddali tri salve. Francoska in naša zastava sta se poklonili in godba je spet zaigrala himno. Francoski bojevniki so položili v steno štiri skatlice s francosko zemljo, prineseno izpred Verduna ter iz Akacije in Lorene.

V imenu jugoslovenskih bojevnikov je Nik Bogdanović izrekel zahvalo kiparju-invalidu Gaucherju, ki je napravil spominsko ploščo in je prispele k svečanosti. Poljubil je kiparja. V imenu predsednika vlade je Francoze pozdravil Janko Vukičević. Ko sta izpregovorila še dva francoska rezervna oficijerja, je o bitki na Dobrem polju predaval polkovnik Valette. Bojevniki so nato skupno ogledovali bojišča. Vsa svečanost je številne prisotne tako prevzela, da je bilo solzno sleherno oko. Skupno kosilo je bilo prirejeno na Dobrem polju, nato pa so bivši bojevniki krenili skozi vasi v Staravino. Vso pot jih je prebivalstvo prisrčno pozdravljalo. V Staravini so jim priredili prisrčen sprejem ter jim poskrbeli prenočišče.

Francoski bojevniki pridejo jutri zvečer v Ljubljano

Podobor Uedinenja rezervnih oficijerov in ostale bojevnike organizacije v Ljubljani objavljajo:

Francoski solunski bojevniki (Poilus d'Orient) se vračajo s položajev bivšega solunskega bojišča, kjer so 15. t. m. ob 20-letnici proboja solunskega bojišča odkrili spominsko ploščo z napisom: »Jugoslovenskim in francoskim herojem, padlim na Dobrem polju 15. septembra 1918.« Odkriti borci dospejo v Ljubljano v nedeljo 18. t. m. ob 20.20. V zahvalo na pieteten čin, katerega so izkazali solunskim borcem, pozivamo vso našo javnost, da se udeležijo njihovega sprejema, one pa, ki obvladajo francosčino, vljudno vabimo, da ostanejo v njihovi družbi. Francoski bojevniki prinesejo v Ljubljani in odpotujejo predvidoma v ponedeljek 19. t. m. ob 10. v domovino.

Grof Tisza in proboj solunske fronte

Ob 20-letnici proboja solunske fronte, ki je odprl vrata v svobodo, se zagrebški »Jutarnji list« v članku pod naslovom »Pripovedka iz davnine« spominja, kako je madžarski mogočnik grof Stefan Tisza obiskal južne kraje stare monarhije, kjer je polagoma že zorela revolucija. To je bila pravcata tragedija oholega Madžara, ki je hotel s pasjim bičem krotiti slovanske podložnike na jugu ter tudi Bosno, Hercegovino in Dalmacijo priključiti k »deželam krone Sv. Stefana«. V ta namen je prišel na jug »anketirat«.

13. septembra je grof Tisza prišel v Zagreb v uniformi hovenškega domobranskega polkovnika. Imel je tu nekaj političnih prijateljev, ki pa so ga hladno sprejeli in dajali dvomne odgovore. Grof je nadaljeval pot preko Sušaka v Split. Po policiji je vabil posamezne politike k sebi, toda nihče se ni odzval vabilu. Preko Metkovića in Mostarja je grof Tisza prišel 20. septembra v Sarajevo. Seveda ni vedel, da ga povsod spremlja, oziroma da hiti pred njim nevidno spremstvo. Organizacija narodnih svetov formalno še ni bila proglašena, toda zanesljivi kurirji so že sprostili povsod pred njim, kako se je treba zadržati. Čim je grof Tisza prišel čez Dravo, je bil obkrožen z nevidno mrežo, ki ga je vedno čvrsteje objemala. V Sarajevu je naposled občutil njen smrtonosni stisk.

Ko je grof Tisza potoval po Dalmaciji in Hercegovini, je bila solunska fronta že prebita. Četi dobrovoljca poročnika Stanoja Mihaldžića je prvi uspešno prebiti sovražnikove postojanke. Prišlo se je razsulo vojske centralnih sil na Balkanu. Ostane uganke, kako da grof Tisza ni bil obveščen o tem velikem preokretu. Uradna poročila so pač molčala o katastrofi, a kolikor so na Dunaju in v Pešti vedeli za razvoj dogodkov, se nihče ni potrudil, da bi obvestil grofa Tiszo. Po južnih deželah pa je brez radia šel glas o napredovanju zavezniške vojske. To je dalo pogum onim, ki so sprejeli grofa Tiszo v Sarajevu, da so mu odkrito povedali resnico. Vsi so kar hrepenele po tem, da občutijo zavest povračila in zmage. Sprejem v Sarajevu je še bil kar pozorno, lahko bi rekli izvrstno režiran. Izvoljen je bil tajen odbor, v katerem so se znašli politiki prav vseh strank, katoliki kakor pravoslavci in muslimani. Neuspehi

Dobro perilo rabi dobro milo!

Slabo milo uniči tkanino! Zato je treba pri izbiri mila paziti zlasti na kakovost. Dobro Schichtovo terpentinovo milo temeljito odpravi vso nesnago in podaljša trpežnost perila.

SCHICHT^{ovo} TERPENTINOVO MILO

pere bleščeče belo

v Zagrebu, Splitu in Mostarju so že nagrizli živce grofa Tisze. Ko je v Sarajevu prvega povabil k sebi dr. Danila Dimovića, je grof Tisza v razgovoru vprašal: »Kaj pa, če ne pride do udeležanja?« Dobil je odgovor: »Tedad bodo še nadalje sodili revolverji!«

Sarajevski politiki so izročili grofu Tiszi memorandum. To je bil najstarejši dokument, kar so jih avstrijski državniki prejeli za časa vojne. Opisana je bila vsa habsburška strahovlada, navedene so bile svinjarje avstrijskih in madžarskih oblasti. Ko je Tisza čital memorandum, je kar spreminjal barve v licu in je naposled začel tolči po mizi in je vpil: »Gospodje se varajo, če mislijo, da bodo Madžari imeli z

Jugoslavo samo skupne meje. Madžari lahko propademo, toda imeli bomo še toliko moči, da vas prej zdrobimo!« Člani deputacije, ki so bili prinesli spomenico, so obrnili grofu Tiszi hrbet in odšli iz sobe. Tisza je razjarjen zavpil za njimi: »To je še najboljša, kar morete storiti!« Toda se tisti večer je grof Tisza izrekel v oficirski kazini nekemu svojemu znanцу svoje intimno tragično spoznanje: »Odkod vse to? Saj to je cela revolucija. Kdo se je tega nadejal! Tega ni nihče vedel!« — Prav tisti dan se je srbska vojska že približevala stari bosanski meji. »Izgubili smo vojno«, je lahko edino še rekel grof Tisza, ko se je vrnil v Budimpešto. Vsa njegova osebna politika je doživela popoln polom.

Pustolovščina s tihotapskim blagom Preiskava proti dvema tihotapcema in trem sleparjem

Ljubljana, 16. septembra.

Policija je prišla na sled originalni tihotapski pustolovščini, ki priča, da nelegalne kupčije na naši meji — zlasti na meji proti Italiji — še zmerom niso ponehale, čeprav je v zadnjih letih mnogih podjetnih državev našlo na svojih skrivnih pohodih smrt, mnogo poklicnih tihotapcev pa je za zapahli. Tihotapstvo je svoje vrste kriminal, ki obsega pestro množico specialnih zločinov. Kadar je tihotapec preganjan, mu ni daleč do uboja, a ker je tihotapljenost blago nelegalno, in v nekem smislu brezpravno, postaja mnogokrat žrtev tatvin in sleparij. Znan je potegavščina s ponarejenim saharinom in kokainom, trojici domiselnih pustolovcev pa je nedavno prišlo na um, da se da tihotapec kaj hitro ocaniti.

Sešli so se trije napol boljši ljudje, bivši obrtniki, ki so poizkusili srečo s skrivno razprodajo tihotapljenega, predvsem monopolskega, pa tudi drugega blaga. Eden izmed njih se je svoj čas proslavil kot udeleženec senzacionalne tihotapske pustolovščine, ki se je odigrala med Ljubljano in Sangradom pri Kranju. Dva člana trojice sta poiskala stika z dvema tihotapcema na italijanski meji, katerima sta se ponudila, da prevzamata vsake vrste tihotapljenost blago in ga bosta po dogovorjeni ceni in proti primerni proviziji razprodala po deželi. Da preizkusita, koliko sta moža vredna zaupanja, sta jima tihotapca izročila najprej samo kolekcijo vzorcev, in ko sta jih razpečevala spravila v denar, sta pošteno obračunala. Poštenost pa sta samo igrala, da izvabita čim večjo količino novega blaga.

Ko sta prišla na mejo, da prevzamata drugo pošiljko — slo je v glavnem za razne svilene predmete, damske dežnike, rute, kravate in podobne reči, a po večini so bili izdelki s kakšno tvorniško napako, da so jim bile cene lahko smešno nizke —

sta se prej domenila s tretjim pajdašem, da dobavitelja na prevejan način ukanijo. Ko sta pravkar prevzemala blago, se je iznenada pojavil tretji, se predstavil kot policijski uradnik iz Ljubljane in napovedal aretacijo vseh štirih in zaplenbo njihovega blaga. Sleparska preprodajalca sta sijajno igrala preplašenost in zadrego in sta zgovorno skušala »detektiva« preprostiti, naj jima pusti svobodo. »Detektiv« pa je bil strog in neumljen. Ob pripravi politiki pa sta njegova pajdaša pomignila tihotapcema, naj zbežita, kar sta moža radevolje ubogala. Nato pa so si vsi trije veselo segli v roko, naložili tovor in ga šli razprodajati po Gorenjskem, da si družno razdelijo dobiček.

A medtem ko so bili na kupčijskih poslih, se je zanje začel zanimati resničen detektiv. Razkrinkal jih je, ko so že za nekaj tisočakov blaga spravili v denar. Policija je izvršila pri vseh treh hišah preiskave in je pri enem izmed njih našla še del poneverjenih reči. Može so izprva skušali tajiti, nazadnje pa so pod težo dokazov priznali krivdo. Potem je policija poiskala še oba tihotapca na meji in je na njunem domu prav tako našla še precej zaloge. Zaplenjeno blago bo izročeno carinarnici, ki bo tudi v svojem področju uvedla postopek proti tihotapcema in sleparjem — za takšne reči, so v zakonu določene visoke denarne kazni. Vsi trije sleparski kupci bodo izročeni sodišču, medtem ko sta prodajalca ostala svobodna. Može se zagovarjati, da sta blago kupila od neznanega človeka že tostran meje.

Postani in ostani član Vodnikove družbe!

Mladina se je vrnila v črni revir Prisrčno slovo na ljubljanskem kolodvoru

Ljubljana, 16. septembra

Otroci naših rudarjev iz Poruhurja, ki jim je letos bilo dano preživeti tri tedne oddiha v Kraljevi, so se danes dopolne vrnili v črni revir. Slovo je bilo prisrčno in otroci so bili deležni nenavadno iskrenih simpatij od strani našega občinstva. Pač vsi, ki so bili priče tega slovesa, so se globoko preverili, kako nujna, da, naravnost kričata je potreba, da prihajajo otroci naših izseljencev sleherni leto v domovino po zdravje. Tu se okrepijo ne samo telesno, temveč tudi moralno, tu se lahko mlade večje zopet učvrstijo s sokovi starega krepkega debela svoje domovine.

Letos je letovalo 40 otrok od raznih društev v Poruhurju. To je bila šele prva letostovka, ki pa naj obeta ugodnejšo pomlad. Minister Cvetković se je letos v Juliju z obiskom v Westfaliji sam preveril o stanju naše delavske kolonije v črnem revirju. Takrat je tudi videl potrebo letovanja rudarskih otrok v stari domovini. S kreditom 50.000 din je bil storjen letošnji začetek. Organizacija je bila poverjena našemu novemu izseljenskomu komisarju Zdravku Kranjcu v Düsseldorfu, ki je v 10 dneh izvedel organizacijo letovanja na splošno zadovoljstvo vodstva obeh zvez, katoliške in narodne.

Naši čitatelji se gotovo še spominjajo, da je Jugoslovanska narodna centralna zveza skupno z Zvezo društev sv. Barbare pred leti organizirala velike izlete rudarskih otrok v domovino. Cela vrsta teh mladih in mladenk je danes že odrasla, mnogi so si ustvarili že lastno družinsko ognjišče. A spomini na domovino jim ostanejo nepozabni. Tako bo treba delati tudi v bodoče in uspehi bodo tem večji, ker organizacija ne bo prepuščena zgolj zasebni iniciativi. Prav gotovo se bodo v Beogradu kakor tudi v Ljubljani odsele našli zadostni krediti, da bo prihajalo letno več sto otrok v domovino, da se bodo okrepili na domovih svojih staršev ali pa v kolonijah, kjer bodo imeli tudi priliko naučiti se svoje materinsčine.

Današnje slovo je ljubko pokazalo, koliko pridobi naša mladina na letovščini. Čeprav v Kraljevi niso bili skupno z drugimi majhnimi letovalci, so se po prizadevanju upravitelja g. Klavore vendar naučili lepih slovenskih pesmi in deklamacij. Vpričo predstavnikov, med katerimi je bil tudi g. ban, in drugega občinstva so fantki in punčke zapeli našo državno himno in nato nekaj mičnih pesmic. Pohvala je bila vsesplošna in izražena tudi v obliki prikupnih daril. Mladina je dobila s seboj precejšnjo skladišnico slovenskih mladinskih knjig, gospa Bonačeva je vsakega otroku poklonila 15 razglednic Ljubljane in sliko mladega kralja, poskrbljeno pa je bilo tudi za okrepčilo na dolgi poti. Dame so poklonile slaščice, banovina pa je poslala staršem po dve pristni kranjski klobasi, neznan dobrotnik pa je poslal v vagona dva zaboja s 35 kg sladkega grozdja in še zaboj s 40 kg češpelj. Z brzovalnikom, s katerim so odrinili naši mali izseljenci, se je bil pripeljal iz Beograda ministrski p. edsednik g. dr. Stojadinović, namenjen na Brdo. Z živahnim zanimanjem je opazoval prizore slovesa. Ko je brzovlak krenil iz ljubljanske postaje, so se v očeh otrok, pa tudi odraslih, zalesketale solze. Toila v medsebojnem zagotavljanju veselega svidenja ob letu je bilo mnogo nove vere v lepšo vzajemnost izseljencev in stare domovine v bodočih časih.

Kolektivna razstava kiparja Borisa Kalina

Jutri ob 11. dopoldne bo otvoril kipar Boris Kalin, član Kluba neodvisnih, kolektivno razstavo svojih del v Jakopičevem paviljonu. To bo velik dogodek v zgodovini naše likovne umetnosti. Kipar Boris Kalin bo razstavil 43 plastik, v glavnem samo nova dela. Vsi prijatelji umetnosti so vabljeni k otvoritvi in ogledu te velike razstave.

Slovenski novinar iz Chicaga pripoveduje o življenju v Ameriki in o organizacijah naših rojakov

Med našimi Amerikanci, ki so se to poletje pripeljali preko velike luže v stari kraj na kratek oddih, je po dolgih letih prišel v domovino tudi ugledni izseljenski novinar in publicist, urednik čikaškega »Proletarca« in »Ameriškega družinskega koledarja« Frank Zaitz.

Frank Zaitz je po rodu z Barja — prav 18. avgusta, ko je bil v Pančevu pri sovratnih na obisku, je obhajal Abraham — v Ameriko pa je odšel kot mlad fant leta 1907. Delal je v rudnikih, v kemični tovarni, a že zgodaj se je začel uveljavljati kot delavski dopisnik. Leta 1918 je trajno prešel od krampa in lopate k peresu. Najprej je nadomestil pomožnega urednika čikaške »Prosvete«, nato pa je postal upravnik »Proletarca«, ki ga je tedaj urejal pisatelj Etbin Kristan. Ko je bil Etbin Kristan izvoljen v beograjsko ustavotvorno skupščino, je Zaitz prevzel uredništvo lista, obenem pa tudi uredništvo koledarja in prvotnejše publikacije »Majski glas«. Razen vsakdanjega novinarskega in organizacijskega dela — od leta 1921. je vzdrževal predsednik glavnega nadzornega odbora naše največje socialno-kulturne organizacije v Ameriki, »Slovenske narodne podpornice« — je v teh letih napisal tudi lepo vrsto člankov, ki predstavljajo dragocen vir za zgodovino kulturnega dejanja in nehanja našega življa v USA. Med drugim je objavil seznam slovenskega lepševlja, kar ga je v knjižni obliki izšlo v Ameriki, pregled vseh naših kulturnih društev brez ozira na poli-

tično smer, kar jih deluje ali jih je kdaj delovalo v USA, seznam vseh slovenskih domov v Ameriki, obdelal pa je tudi zgodovino Slovencev v Minnesoti, Coloradu in v državi Utah.

Ko je prišel v Ljubljano, nismo hoteli opustiti prilike, da ga poprosimo za kratek razgovor o kulturnem življenju ameriških rojakov. Beseda je tekla kar na povprek: o borbah, ki jih je kot mlad izseljenec od kraja preстал, o kulturnem delu naših organizacij v USA, o tisku in cenzuri, nazadnje pa smo ga povprašali še o izgedih, ki se odpirajo slovenski naselbini v USA za bodočnost. Frank Zaitz je pripovedoval:

Na kulturnem področju razvijamo Slovenci v Ameriki v resnici mnogo živahnije delavnost, kakor bi jo kdo v tako težkih razmerah pričakoval. V Chicagu imamo svojo Prosvetno matico, ki goji predvsem dramatično, obenem pa pomaga pevskim zborom po naselbinah pri njihovem delu in skrbi za dobra prosvetna in propagandna predavanja. V zadnjih letih bje matica težak boj za obstanek — manjka ji predvsem dotoka novih delovnih moči, odkar je ustavljeno doseljevanje v USA. V pevskih in dramskih zborih si pomagamo največ s slovensko mladino, ki je bila rojena že v Ameriki. Matica skrbi tudi za izdajo dobrega domačega slovestva. Doslej je založila kakšnih 17 del lepševljnega in deloma socialno-znanstvenega značaja v okrog 57.000 izvodih. Jugoslovanska delavska tiskovna družba pa

izdaja vsako leto »Ameriški koledar«, ki predstavlja najpopolnejšo in najbolj razširjeno slovensko knjigo v Ameriki. Do nastopa gospodarske krize smo prodajali bogato ilustriran, z dobrimi literarnimi in publicističnimi prispevki ameriških in starokranjskih avtorjev založen izvod po dolarju, zadnji čas pa smo mu znižali ceno na 75 centov, da je dostopen tudi vsakemu nepremožnemu kupcu. A težava je v tem, da so naše naselbine razmetane po vseh Združenih državah, da jih ločijo velike razdalje in da je težko organizirati akvizicijo. Vrh tega se rojaki, ki so včasih tvorili najbolj kader čitačnega občinstva, polagoma starajo, mlajši pa ostajajo brez dela in zaslужka in zapadajo brezbrzičnosti.

Precej na boljšem kakor na področju lepševlja in publicistike pa smo, kar se tiče periodičnega tiska, ki ima pri nas mno-

go živahnješo, širše razpredeno organizacijo članov v domovini. V veliki meri gre za to razmeroma razvseljivo stanje za sluga našim socialno-podpornim zvezam, v katerih se zbira ogromna večina ameriških Slovencev. Vseh skupaj nas je okraj velike luže kakšnih 280.000, a samo v SNPJ v Chicagu n. pr. je organiziranih blizu 60.000 rojakov. SNPJ izdaja naš največji dnevnik »Prosveto«, ki izhaja v okrog 6000 izvodih, obvezna številka za člane ob sredah pa dosega naklado okrog 60.000. Poleg »Prosvete« se tiska v Chicagu še dnevnik »Amerikanski Slovenec«, ki ga izdaja katoliška skupina. Glasilo istega kroga je tudi mesečnik »Dom in svet«, ki je prav letos zagledal luč sveta in skuša doseči literarno obeležje. Očetje franciskani v Lemontu pri Chicagu izdajajo za svoje vernike cerkven vestnik »Ave Marija«. Mladi naraščaj veže na domačo besedo SNPJ mesečnik »Mladinski list«, ki izhaja v okrog 7000 izvodih. Jugoslovanska delavska tiskovna družba izdaja tednik »Proletarac« (2000 izvodov), njen »Majski glas« pa dosega vsako leto naklado okrog 7000.

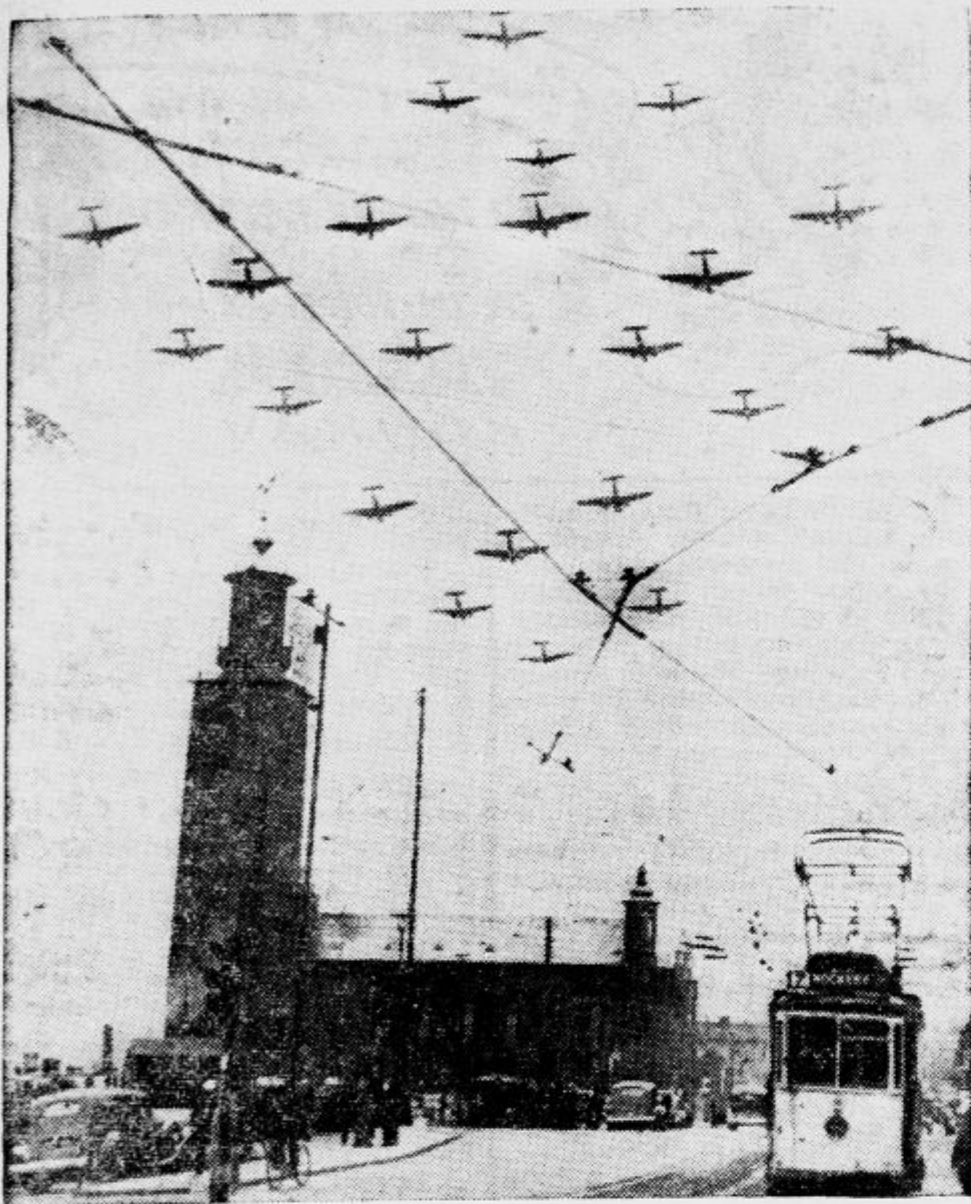
Cleveland ima prav tako dva slovenska dnevnik »Enakopravnost«, ki je napredno usmerjena in »Ameriško domovino«, ki je glasilo konservativno demokratske, katoliško usmerjene politične skupine. Njuni nakladi zaostajata za »Prosveto«. Jugoslovanska katoliška jednota, ki šteje okrog 12.000 članov, izdaja v Clevelandu svoj tednik »Novo dobro«, Kranjsko-slovenska katoliška jednota, ki je najstarejša slovenska podporna organizacija v USA in šteje okrog 35.000 članov, pa tedensko »Glasilo KSKJ« v okrog 20.000 izvodih. Slovenska svobodomiselna podporna zveza, ki ima do

9000 članov, izdaja tednik »Napredek«. V Clevelandu je nedavno Cankarjeva ustanova začela izdajati literarni mesečnik »Cankarjev glasnik«, katerega urednik je pisatelj Etbin Kristan in ki je doslej dosegljivo naklado do kakšnih 3000 izvodov — številka, do katere se v domovini najbrž ne povzgne izlepa kakšna literarna revija. V New Yorku izhaja tudi dnevnik »Glas naroda«, ki je glasilo bivšega Sak. serjevega podjetja in ki je dosegel naklado do 12.000 izvodov, a je v zadnjih letih nazadovol. Izmed starokranjskih listov se »Jutro« po naših naselbinah mnogo bere, uredništvom naših dnevnikov in tednikov pa je obenem precej dragocen vir za novice iz domovine.

Odnosi občinstva do dnevnega tiska se v Ameriki izboljšajo na precej drugačen način kakor pri nas. Amerikancu, ki pripotuje v Ljubljano, pade v oči najprej dejstvo, da imajo kavarne po cele skladnice domačega in tujega časopisa in da dobi vsak gost k skodelici črne kave svoj obrok branja. Kavarne in restavracije pri nas nimajo časopisa — z listom ti postrežejo kvečjemu pri brivcu, ko čakaš, da prideš na vrsto. Zato pa ima vsaka zavodnejša, naprednejša slovenska družina v Ameriki naročen kakšen angleški in kakšen slovenski dnevnik obenem, zraven pa še po nekaj tednikov in drugih publikacij. Velik odstotek našega ljudstva v Ameriki pa je, razume se, že zdavnaj izgubljen, tako za domačo besedo kakor za kulturo sploh. Tudi notranji obrat ameriškega dnevnega tiska se v mnogočem razlikuje od naših razmer.

Pri nas predvsem ne poznamo cenzure. Država vrši kontrolo nad tiskano besedo samo v toliko, da preganja pornografijo.

Strah pred vojno vsepovsod

Brodovje švedskih lovskih letal med vajo zoper zračne napade nad štokholmsko mestno hišo

Eskimom se ne smeš lagati

Tajna smrtna sodba za tatove in lažnivce

Tatove so v prejšnjih časih obešali tudi pri nas, lažnivcev pa ni nihče preganjal, v kolikor niso s kakšno lažjo storili nepopravljive škode. Toda Eskimi v Baffinovi deželi mislijo drugače. Zanje sta tatvina in laž enako težak zločin, ki ga je kaznovati le s smrtjo.

Nadzornik Montague od slovite kanadske jahačice policije je prebil deset let med temi Eskimi. Ko se je sedaj vrnil v civilizacijo, je izjavil, da se je naučil to ljudstvo občudovati. Za Kanado so Eskimi neobhodno potrebni, kajti edini ljudje so, ki belokožcem lahko pokažejo, kako je mogoče vztrajati v arktični ledni puščavi.

Eskim, pravi Montague, lahko dela, kar hoče — samo krasti in lagati ne sme. Tu vidijo eskimski rod korenino vseh mogočih zločinov. Misli, da so lažnivci in tatovi obsejeni od hudega duha in tega demona, ne zločinca samega, se Eskimi strašno boje. Zato ubijajo tatove in lažnivce.

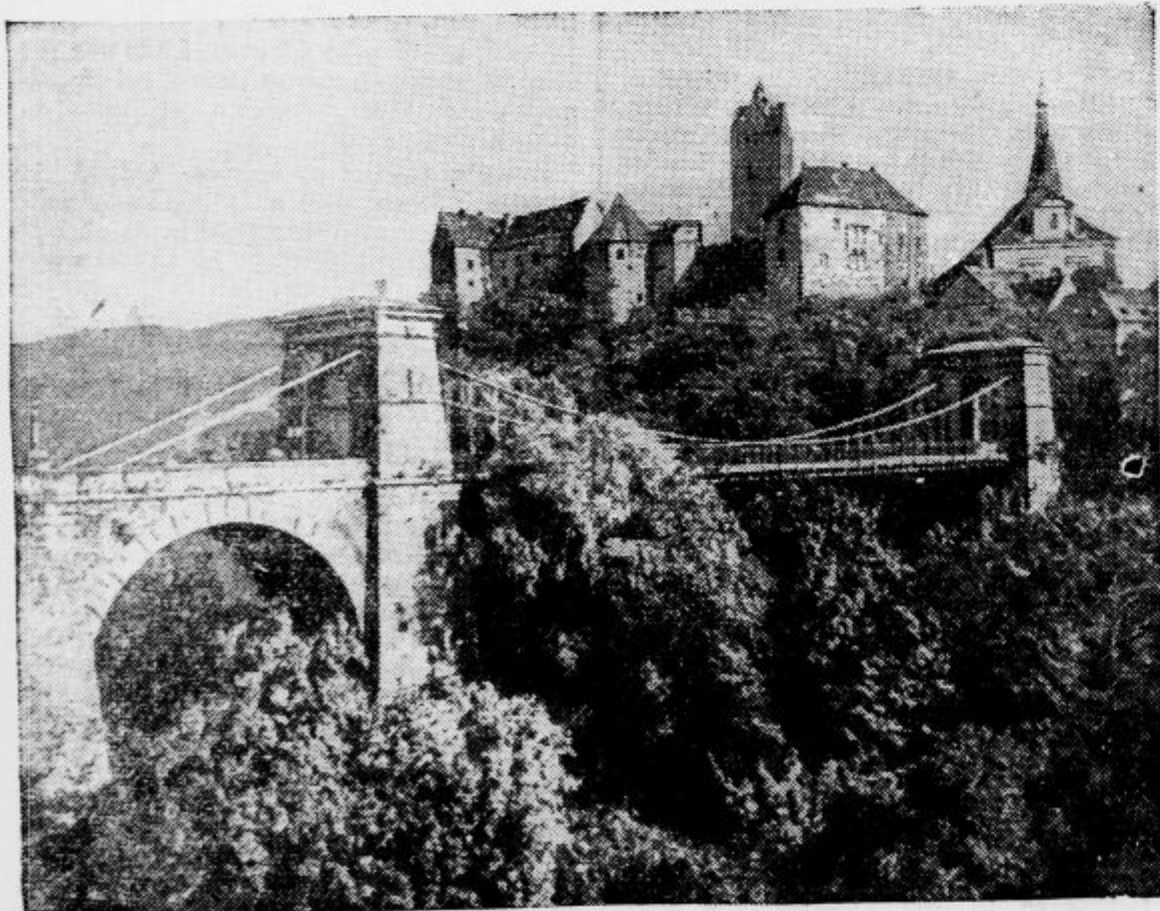
Postopek z njimi je nenavaden. Če se je nekega Eskima prepričal, da je njegov rojak kradel ali lagal, sporoči to tajnemu sodišču, ki sestoji iz dveh moških in dveh žensk. Eden izmed mož je poglavar. Ne da bi grešnik kaj vedel, obravnava njegovo zadevo in jo raziskuje. Lahko se zgodi, da traja ta obravnava cel mesec, končno se sodniki sporazumejo, kdaj in kako je ubiti obtožena. Njemu samemu ne povedo ničesar. Nekega dne ga je konec.

Montague je nekemu poglavarju nekoč dejal, da vlada ubijanja ljudi ne more dovoljevati. »Kaj pa naj storim z možem, ki krade in laže?« je vprašal poglavar. Policijski uradnik mu je svetoval, naj bi grešnika pač posvaril. Naslednjega dne je prišel poglavar k njemu. Razmišljal je o stvari in postopek po Montaguejevem navetu je nemogoč. »Če moža posvarim, naj ne krade in ne laže več, bo vendarle še kradel in lagal. Če ga pa ubijem, tega ne bo delal več.« Policijski nadzornik ga je skušal pregovoriti, toda Eskim je samo

Holandska prestolonaslednica obolela

Cesto, ki vodi mimo palače kraljevske rodbine v Amsterdamu so te dni za nekoliko ur zaprli za ves promet, da bi ne motil princese Julijane, ki leži v palači bolna. Pozneje so cesto spet odprli, vendar je kraljica Viljemina naslovila na vse motorne vozače prošnjo, naj si izberejo rajši kakšno drugo cesto in se izognejo vsakemu hrupu. Princesa je obolela, kakor poročajo, za influenco in ji gre baje že bolje.

Iz dežele sudetskih Nemcev

Pogled na malo mesto Loket v enem izmed severnočeských okrožij, kjer je praška vlada proglasila obredno stanje, da energično najdi neoprestano izdvanje incidentov s strani Nemčakov priobčanov

Oporoka mladega Dodgea

Pred nekoliko tedni smo poročali o tragični smrti mladega Dodgea, sina in dediča pokojnega ameriškega avtomobilskega milijonarja. Dodge se je bil pravkar poročil z mlado telefonistko in je ž njo ter nekotni prijatelji preživil medena tedne na samotnem otoku Ontarijskega jezera. Nekega dne je priredil izlet z motornim čolnom in po njegovi neprevidnosti je nastala eksplozija, ki ga je težko ranila. Umrl pa ni za temi ranami, temveč je utonil, ko je skočil v vodo, da bi si ublažil strašno bolečino. Sedaj so odprli njegovo oporoko, ki je prinesla precejšnje presenečenje. Dodge, ki je zapustil 10 milijonov dolarjev, ni določil svoji mladi ženi ničesar, tako da ji ostane le razmeroma majhen kapital, ki ga je prejela na dan poroke.

Smrt Segantinijeve vdove

Te dni so imeli na idiličnem pokopališču v Maloji svečanost v spomin največjega slikarja gorskega sveta, Giovannija Segantinija. Pevski zbor je zapel nekoliko lepih pesmi, na slikarjev grob so položili vence in njegov sin se je s kratkim govorom zahvalil za ta akt pietete. Nihče ni mislil na to, da bodo že tri dni pozneje na istem pokopališču položili k večnemu počitku življenjsko družico pred 39 leti umrlega umetnika. Ga. Beatrice Segantini je umrla po petdnevni bolezni v starosti 76 let. Od močve smrti dalje je nosila črno obleko in vsak večer, tudi v najslabšem vremenu, je bilo videti, kako stopa do pokopališča.

Zvesta zaročenka

V Savannah je umrla te dni nenavadna ženska, Florence Martus. Slišala je kakšni postavi iz starih narodnih pesmi. Pred 44 leti je nje fant odšel na morje in se ni vrnil več. Florence pa je verjela vanj. Čeprav je postala stara in so ji lasje osivele, ga je pričakovala. Ob vsaki ladiji, ki je vozila po reki navzgor, je stala pri oknu in je mahala podnevi z ruto, ponoči s svetilko. Vse ladje in vsi mornarji so poznali to zapuščeno mornarsko nevesto in parniki so jo pozdravljali s sireni, kadar so vozili mimo. Za njeno krsto je šlo nad štiri sto mornarjev, sedaj pa ji bodo postavili spomenik, ki jo bo kazal v pozni čakajoče Solveig.

Lord Runciman skuša pomirjevati

Slika je bila posneta v trenutku, ko je z balkona Czerninovega gradu v Petrohradu skušal pregovoriti sudetsko nemške demonstrante, naj se mirno razidejo

Amerika

Zbirka ameriških posebnosti

Američan si dela življenje izven postopenega časa kolikor mogoče udobno. Gospodinja si kupi vse, kar potrebuje za kuhanje, lahko že tako pripravljeno, da ji je treba jed le še malo ogreti. Im šolske otroke

vzajajajo tudi k udobnosti. Izven New Yorka ne hodi noben otrok v šolo. Vsako jutro se ustavi šolski avtobus pred hišami, pobere otroke, jih odpelje v šolo, kakor jih po pouku odpelje domov. Za to udobnost je plačati le nekoliko centov. Avtobus kmalu običajno najboljši učence višjih razredov, ki je že prekorajšil 18. leto. Za šolanje mu plačajo tudi primerno odškodnino...

Spomenik generala Granta v New Yorku ta čas predelujejo, in sicer ga predelujejo, tako, da ga bodo lahko hladili z ledom. To naj bi bila ena izmed atrakcij za zgradbo, ki naj bi tuje poleti pripravljala do tega, da jo bodo obiskovali...

Na vsaki ameriški železniški postaji imajo neštete igralne avtomate vseh vrst, da bi si morali čakajoči potniki krajšati čas... Ameriško podeželje je širno, da si ga ni mogoče predstavljati. Pismonoše bi dela ne mogli zmagati, če bi hoteli prenašati pošto do vsakega naslovljenca. Zato so si stvar uredili tako, da stoji vzdolž deželne ceste pisemski nabiralniki poedinih lastnikov na kolih. Pismonoša opravlja svojo službo z motornim kolesom, se ustavlja ob nabiralnikih, odlaga vanje pošto in dvigne ob nabiralniku pritrjeno malo zastavo v znak, da je pošta dospela. Na isti način se opravlja oddaja pošiljk po lastniških nabiralnikih. Pismonoši je dvignjena zastavica znak, da mora nabiralnik izprazniti. Nabiralniki so odprti — in nikomur ne pade na um, da bi jih izpopal, pa naj bodo še tako samotni. Tatu bi zadel najtežja kaznen...

V neposredni bližini New Yorka so nešteti zbiralniki pitne vode za preskrbo ogromnega mesta. En sam izmed teh zbiralnikov obsega več nego 60 milijard galon vode in bi tudi sam zadovoljeval, da bi New York oskrboval za tri mesece z vodo...

Darujte za »Zvončkov« sklad

Hladna jesen že prihaja...

Setalci uživajo zadnje tople žarke v drevesnih Elizejskih polj v Parizu, kjer je nenavadna igra narave pogoltna celotna nova cvetoča na kostanjih

Istočasno pa odpadajo listi in narava se pripravlja za zimsko spanje

Jadranski polet

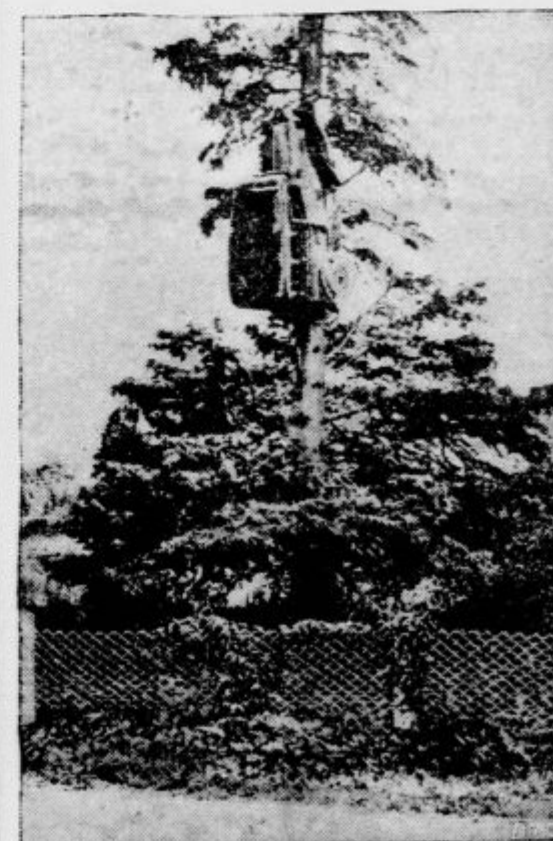
pred tisoč leti

Če smemo verjeti starijem zapiskom, ki jih je odkril indijski arheolog Hidayet Hosayn v nekem hindujskem svetišču v Kalkuti, tedaj so imeli v Indiji že pred tisoč leti jadralsko letalo, ki se ni dosti razlikovalo od današnjih jadralskih letal. Zapiski vsebujejo natančen opis priprave, ki so jo uporabljali okrog l. 900. v Bengaliji. Zgraditelj te naprave iz mahagonija in bambusovih stebel se je lahko dalj časa mudil v zraku. Zakaj so v poznejšem času na to konstrukcijo pozabili, iz zapiskov ni razvidno.

Slonč se je rodil v vlaku

Med vožnjo na železniški progi iz Neisseja v Grottkau je 60letna slonica nekega nemškega cirkuskega podjetja vrgla mladca. Slonč je okrog 75 cm dolg in stot težak. Dali so mu ime »Neisse« po mestu, pred katerim je zagledal luč sveta.

Avto — strašilo za avtomobiliste

Pri Wilsonu v Severni Karolini so ob posebno prometni cesti, kjer se avtomobilsko nesreče neoprestano ponavljajo, obesili vozačem v svarilo star avtomobil na drevo, da bi jih pripravilo do previdnejše vožnje

Ležeča stavka

V anglosakem svetu in v Franciji so »sedeče stavke« sedaj v modi, toda študenti vseučilišča v Kalkuti so si izbrali posebno enačico, da bi demonstrirali za mir, svobodo in napredek. Ker jim smo sedenje po vsej priliki ne zadostuje, so v vrstah polegli pred vrati vseučiliškega poslopja, čeprav je bil ves prostor poln mlak. Tako so ležali z zastavami in napisli v rokah ter zapirali drugim dijakom na mesečnem vseučilišča pot.

Postani in ostani član Vodnikove družbe!

ANEKDOTA

Vojvoda Karel Württemberški je jedel nekega dne v gostilni malega mesta, kjer so ga muhe zelo motile. Nazadnje je zavpil gostilničarjevi hčeri: »Za vrata, servirajte vendar muham posebej!«

Dekle je tako storilo, potem je čez časek stopilo k vojvodi in dejalo: »Sedaj naj pa vaše visočanstvo muham zapove, da bodo sedle!« Vojvoda se je zakrohotal, češ: »Ta je pa pametnejša od mene!«

VSAK DAN ENA

»Mama, pršedil sem ti dinarček! Tvoje anonimno pismo sem sam ponesel k naslovniku!«

(Montague)

